

Slovenský rozhlas Bratislava
Rádio Devín
Šéfredaktor: Silvester Lavrík
Dramaturgia hier pre dospelých
Vedúci dramaturg: Mgr. Vladimír Holan
Dramaturg: PhDr. Ján Tužinský, PhD.

Pavol Janík

Bez zábran

(rozhlasová hra)

Rozhlasová hra reflektuje psycho-sociálne konštanty spoločenského vývoja a charakterov na pozadí kľúčových zmien najnovších slovenských dejín. V prudko sa meniacich situáciách ostávajú príživníci príživníkmi, horliví prisluhovači každého režimu horlivými prisluhovačmi každého režimu, nositelia nových vízií nositeľmi nových vízií. Tragikomická forma diela zúročuje najlepšie autorské skúsenosti a schopnosti originálneho dramatika, najmä v rovine dôslednej kompozičnej výstavby a brilantného dialógu, v ktorom sa skvejú duchaplné postrehy a dôvtipné aforistické formulácie. Hodnota diela spočíva v hĺbkových myšlienkových dimenziách, ktoré ponúkajú nový pohľad smerujúci pod povrch zdanlivo banálnych skutočností.

2005

O s o b y :

Roland
Felix

Z v u k : úvodná hudba doznie, potom nástojčivé klopanie na dvere

Roland: Vstúpte!

Z v u k : vŕzganie otvárajúcich sa dverí

Felix: Čo je to tu – strašidelný zámok?

Roland: Prečo?

Felix: Keď vám tu tak hrozne vŕzgajú dvere.

Roland: Napriek tomu je tu ministerstvo.

Felix: Čoho – vŕzgania?

Roland: Nie. Ministerstvo kultúry.

Felix: Tak to som tu správne. Čao! Ty si Roland?

Roland: Áno, teší ma. A vy ste kto?

Felix: Ja som Felix. Čao, starý. Ako sa ti páči v úrade?

Roland: Vy ste sem prišli na prieskum verejnej mienky?

Felix: Nebuď pako!

Roland: Ja nie som pako, ja som Roland.

Felix: Tak nebuď pako. My si predsa nebudeme vykať.

Roland: A prečo by sme si mali tykať?

Felix: Kto ti povedal, že si máme tykať? Môžeme si aj onikať.

Roland: No - a môžeš mi povedať, prečo ma vyrušuješ pri práci?

Felix: Tak sa mi páčiš. Konečne hovoríš ako človek. Ľudia si majú tykať a najmä my dvaja.

Roland: To sú všetko iste veľmi dôležité veci, ale ja mám aj iné povinnosti.

Felix: Máš pravdu – predovšetkým mi máš povedať, ako sa ti páči v úrade.

Roland: Ďakujem za opýtanie, celkom dobre, ale prečo ťa to zaujíma? Chceš si to so mnou vymeniť?

Felix: Práveže nechcem, ale ponúkajú mi tvoje miesto, tak chcem vedieť, o čo vlastne ide.

Roland: Správne – pýtaj sa ma, na čo chceš, a ja ti odpoviem, na čo chcem.

Felix: V prvom rade mi povedz, prečo chceš odísť z úradu?

Roland: Myslíš si, že chcem z neho odísť?

Felix: Inak by nehľadali za teba náhradu.

Roland: Možno nechcem odísť, ale ma vyhadzujú.

Felix: Prosím ťa, ty si už zažil, že by niekoho vyhodili zo zamestnania? Naposledy v časoch, keď Fraňo Kráľ písal Čenkovej deti. To bolo v roku 1932.

Roland: No – odvtedy hádam ešte niekoho predsa len vyhodili zo zamestnania. Napríklad po roku 1968.

Felix: Ale to už tiež bolo strašne dávno. Odvtedy sú všetci zamestnaní na doživotie.

Roland: No vidíš – zlatá stagnácia.

Felix: Môj otec hovorí – zlatý socializmus.

Roland: A čo má tvoj otec so socializmom?

Felix: Je šéf Socialistickej akadémie.

Roland: Tak prečo nehovorí – zlatá akadémia?

Felix: Čo je viem, pravdepodobne preto, aby nedošlo k omylu – aby si jeho akadémiu nepomýlili so Slovenskou akadémiou vied.

Roland: A to je nejaká iná akadémia? Vari Slovenská akadémia vied nie je socialistická?

Felix: Všetko je socialistické – okrem toho, čo je kapitalistické, teda chcem povedať, že u nás je všetko socialistické – aj Slovenská akadémia vied, ale môj otec je šéf Socialistickej akadémie, ktorá sa tak aj volá a to už od roku 1936. Slovenská akadémia vied vznikla až v roku 1953.

Roland: Ty si hotová encyklopédia.

Felix: Môj otec každý deň márne osemdesiatkrát niekomu vysvetľuje rozdiel medzi jeho akadémiou a akadémiou vied, tak už by som musel byť úplný idiot, aby som si z toho niečo nezapamätal.

Roland: A oni v tej Socialistickej akadémii objavili zamestnanosť na doživotie?

Felix: Len si nerob žarty zo socializmu, lebo sa ešte môžeš dožiť aj nezamestnanosti, aj doživotnej driny bez penzie.

Roland: To myslíš vážne?

Felix: No a čo si myslíš, že socializmus je nejaký prírodný úkaz? Ľudia si ho nevážia, tak im ho zrušíme. Plebsu chýba sociálna skúsenosť z kapitalizmu, tak im ju poskytneme.

Roland: A to hovoríš teraz za koho? Za koho si mykáš?

Felix: Za majiteľov socializmu.

Roland: Socializmus má majiteľov?

Felix: Všetko má svojich majiteľov.

Roland: Ale kto sú majitelia socializmu?

Felix: Pozri sa. Ľudia s mesačným príjmom do dvoch tisícov korún sú budovatelia socializmu; ľudia s mesačným príjmom do štyroch tisícov korún sú propagátori socializmu; ľudia s mesačným príjmom do šiestich tisícov korún sú užívatelia socializmu a ľudia s mesačným príjmom nad šesť tisíc korún sú majitelia socializmu.

Roland: Nieкто u nás zarába viac ako šesť tisíc mesačne?

Felix: Ty robíš na ministerstve kultúry a čuduješ sa, že nieкто zarába viac ako šesť tisíc mesačne?

Roland: Áno.

Felix: Tak potom mi už nemusíš nič viac hovoriť o svojom zamestnaní. Už rozumiem, prečo chceš odtiaľto odísť, aj to, prečo sem ja nemám prísť. To radšej zostanem tam, kde som.

Roland: A to je kde?

Felix: Na Slovenskom ústrednom výbore Zväzu priateľstva a porozumenia medzi pokrokovými národmi.

Roland: Tam zarábaš viac ako šesť tisíc mesačne?

Felix: Tam nie, ale vďaka tomu.

Roland: Nerozumiem.

Felix: Vidím, že ničomu nerozumieš. Keď vyťahnem preukaz politického pracovníka Slovenského ústredného výboru Zväzu priateľstva a porozumenia medzi pokrokovými národmi, tak sa poserie aj každý policajt, ani nemusím telefonovať otcovi, aby zavolať náčelníka Zboru národnej bezpečnosti. A tak si môžem popri robote, kde sa nepretrhnem, robiť, čo chcem – napríklad barmana v centrálnom vysokoškolskom klube.

Roland: V známom Věčku?

Felix: Áno.

Roland: A tam zarobiš šesť tisíc mesačne?

Felix: Čo si šibe? Mesačne? Denne, ty pako!

Z v u k : hudobný predel, kaviarenský šum v pozadí

Roland: Aj ty, Brutus?

Felix: Nie som Brutus a zrejme ním ani nikdy nebudem, ak to nebude náhodou nevyhnutné. Teda možno ním predsa len niekedy budem. Uvidíme. Ako sa vraví – nikdy nehovor nikdy, ale napriek tomu sa ešte stále volám Felix. Aby si vedel, milý Roland. Čiže – čao, starý! Čo tu robíš?

Roland: Ja? Ja som tu doma. Ale čo tu ty robíš?

Felix: Ja? Ja som všade doma. Teda aj tu. A pokiaľ ide o robenie, tak nikdy a nikde nič nerobím. Zo zásady. Na robotu boli, sú a vždy budú otroci. Kým oni pracujú, my zarábame.

Roland: Blahoželám. Azda si len neprišiel do klubu spisovateľov zarábať na literatúre. Na tej v slovenských pomeroch ešte nik nezarábil. To ti môžem zodpovedne povedať ako medzičasom renomovaný spisovateľ. Doteraz som bol večne mladý, sľubný a talentovaný autor a odteraz som zrazu stará štruktúra.

Felix: Tak to sme dve staré štruktúry. Každý vo veku do tridsať rokov. Ale spolu máme takmer šesťdesiat. Tak uvažujme spolu našim spoločným šesťdesiatročným skúseným rozumom: čo s načatou revolúciou?

Roland: Tak preto si tu?

Felix: Správne. Vidím, že nie asi až taký pako, ako som si myslel. Keď robia umelci revolúciu, treba zájsť do klubu spisovateľov, aby sme sa včas s nimi presunuli do novej nomenklatúry Hnutia za otvorenú spoločnosť. Zišiel by sa nám do partie aj niekto tretí. Navzájom si potvrdíme, že sme rozkladali režim už dávno pred týmto slávnym novembrom. Porozprávame, ako sme rozmnožovali letáky a iné hlúposti a urobíme

zo seba namiesto starých štruktúr mladých revolucionárov. Všetk včera som ťa videl, ako rozmnožuješ. Dúfam, že aj ty mňa.

- Roland: A koho by sme tak mali, alebo mohli rozmnožovať?
- Felix: Nie koho, ale čo!
- Roland: Alečo!
- Felix: Tu máš odznak Hnutia za otvorenú spoločnosť. Mám ich ešte niekoľko. Pripnime si ich.
- Roland: A budeme vyzerat' ako idioti.
- Felix: To je vždy najlepší imidž. V každom režime. Nedopustíme predsa, aby s nami vykývali nejakí národní a zaslúžilí umelci z nomenklatúry výstredného úboru komickej strany Slovenska, ktorí teraz vyhlasujú, že im ukradli tváre. Mimochodom – imidž. To je dobré slovo. Doteraz sme boli propagandisti, teraz budeme imidžejkri.
- Roland: Tak ja osobne som nebol propagandista, ale spisovateľ.
- Felix: Nikdy nie je dôležité, čo si myslíš o sebe ty, ale čo si o tebe myslia iní. A tí iní sú bežní hlupáci, ktorí v živote nečítali nijakú knihu a sú na to ešte aj oprávnené hrdí. Pre tých si a budeš propagandista. Publikoval si za režimu, ktorý sa nám práve rúca pred očami ako domček z karát. A čo si publikoval, nikdy nikoho nezaujímalo, ani zaujímať nebude.
- Roland: Lenže ja mám svojich čitateľov a tí ma poznajú lepšie, ako ja sám, pretože o sebe vie človek najmenej.
- Felix: Prosím ťa, nebuď smiešny. Koľkých ty máš čitateľov? Desiatich?
- Roland: Časopisecky som debutoval v deväťdesiatistisícovom náklade, knižne v náklade tisíc dvesto kusov, druhá kniha mala osemsto výtlačkov a tretia šesťsto.
- Felix: A sme doma, stará mama. A to sa ti nikdy nevypredal náklad, že si išiel takto pekne dolu z kopca?
- Roland: Naopak. Vypredal. Ale nemohol som mať vyššie náklady ako národní a zaslúžilí umelci.
- Felix: Zabudni na literatúru. Je to prežitok. Teraz už nebude čítať vôbec nikto.
- Roland: Ty si priam historický optimista.
- Felix: Treba sa pozrieť skutočnosti do očí – minulej, súčasnej aj budúcej. Koľko kultúr už zaniklo. Vráťane etruskej. A žijeme a pijeme ďalej. Aj odteraz bude všetko opäť úplne inak.

- Roland: Len aby nebola náhodou ešte aj občianska vojna.
- Felix: Čo si pako? Kto by ju viedol proti komu? Približne pätnásť miliónov ľudí kolaborovalo s doterajším režimom, teraz ho asi pätnásť miliónov odmieta a čoskoro tu budeme mať pätnásť miliónov zaslúžilých disidentov.
- Roland: Ale pätnásť miliónov ľudí v tejto krajine nemalo, nemá, ani nikdy nebude mať moc. A tí, ktorí ju mali, majú a chcú mať, sa o ňu môžu pobiť. Všetky konflikty medzi sebou vedie niekoľko ambiciózných jednotlivcov a niekoľko úzkych mocenských skupín, ale na frontoch vždy zomierajú a navzájom sa zabíjajú milióny ľudí, ktorí nemajú s mocou nič spoločné.
- Felix: Áno, milióny zväčša majú smolu, ale teraz majú šťastie. Všetko je ošetrované. Hádám si nemyslíš, že tu vypukne vojna medzi hercami a robotníkmi. Však v Prahe otroci z ťažkého priemyslu skandujú – dělníci zdraví herce – a tváre známe z obrazoviek socialistickej televízie im späť skandujú – herci zdraví dělníky.
- Roland: Takže to bude komédia, nie tragédia?
- Felix: To už je komédia. Čo si myslíš, odkiaľ mám tie odznaky Hnutia za otvorenú spoločnosť?
- Roland: Zrejme z toho hnutia, teda z toho hnutia.
- Felix: Omyl – oni ich majú odo mňa. Čo si myslíš, že si ich v kanceláriách hnutia šijú na šijacom stroji, alebo štrikujú z členských preukazov komickej strany Československa, ktorých sa teraz masovo zbavujú v rámci oslobodzovania sa z liehovo-demagogického zriadenia?
- Roland: Moment, moment, moment – a ty vyrábaš odznaky Hnutia za otvorenú spoločnosť doma v chladničke vo formičkách na kocky ľadu?
- Felix: Vidím, že si úplne mimo. Nevieš, či má vôbec zmysel ťa zasväcovať do remesla. Odznaky sa vyrábajú tam, kde sa vyrábali aj doteraz. Na mašinách, ktoré sú na to vyrobené a zo zahraničia sem legálne dovezené.
- Roland: Ja som asi momentálne mentálne menejcenný.
- Felix: Vyzerá to tak. Začni používať mozog. Nadišla naša chvíľa, pretože naše chvíle nadchádzajú vždy. Mašinky sem doniesli ujovia na socialistickú propagandu a my na nich teraz produkujeme propagandu nežnej revolúcie. Práve tak, ako nás Slovenská televízia, ktorá od normalizačných sedemdesiatych rokov pozostáva zo západonemeckej techniky a slovenských ľudí, doteraz presvedčala o výhodách socializmu a teraz nás poučuje o jeho nevýhodách. Rovnako ako

tlačiarenský kombinát s najmodernejšími počítačovými technológiami a grafickými redaktormi vyškolenými vo Viedni doteraz potvrdzoval práve sa vyparujúci režim a teraz sa z tých najschopnejších, najrýchlejších, najrozhodnejších a najinformovanejších propagandistov stávajú tlačoví magnáti.

- Felix: Ty si múdry ako Sherlock Holmes a ja som hlúpy ako doktor Watson.
- Roland: Každý Holmes potrebuje svojho Watsona.
- Felix: A koho potrebuje Watson?
- Roland: My sa potrebujeme navzájom. Ty vieš písať, ja viem písať. Ja vybavím kšefty a ty ich tvorivo obslúžiš. Vieš, aká zlatá baňa je pred nami? Predstav si všetkých tých ambiciózných jednotlivcov a všetky tie mocenské skupinky, ktoré spomínaš... Všetkým vyrobíme imidž na mieru podľa ich želania. Komu ľavicový, komu pravícový, komu liberálny. Pekne sa na tých hlupákoch nabalíme a budeme pracháči.
- Felix: Rád by som zdieľal tvoj ružový pohľad na modré kapitalistické perspektívy, ale čo ak ich niekto ešte predsa len zafarbí do krvavočervena.
- Roland: Nebuď labuť! Kto by to mal, alebo mohol urobiť?
- Felix: Čo ak niekto vytiahne do ulíc tanky, alebo aspoň ľudových ozbrojencov?
- Roland: Nemal by si len písať, ale aj čítať. Napríklad Machiavelliho. Toto je Osmanská ríša, presnejšie povedané, my sme len provincia Osmanskej ríše. Proti sultánovi sa v celom jeho impériu nepostaví na odpor ani jeden človečik. Preto zrejme budú musieť odstreliť rumunského prezidenta, lebo ten jediný z východného bloku neposlúcha nikoho, ani červeného sultána na slovo ako dobre vycvičený pes. Ostatní krásne aportujú, veselo vrtia chvostíkmi a pri najmenšom geste svojho geopolitického pána – či už východného alebo západného - si sadnú, alebo pre istotu radšej rovno ľahnú.
- Roland: Veľmi by som ti chcel uveriť, ale najmä na pozadí šesťdesiateho ôsmeho roku sa mi vôbec nezdá pravdepodobné, že nejaký šialený generál len tak mirniks-dirnicks pustí opraty z ruky a sám sa vystaví nebezpečenstvu prenasledovania, pomsty a podobne. To je úplný nezmysel.
- Felix: Pripomeň si aj nejakú tú ľudovú múdrosť - vrana vrane oko nevykole. Napoleon spustošil polovicu Európy a za odmenu strávil zvyšok života k relatívnom komfortu. Tak dožijú aj doterajší papaláši vo svojich reprezentačných vilách.

- Roland: Odkiaľ to môžeš všetko vedieť a byť si tým tak stopercentne istý? Kto to vôbec môže spoľahlivo vedieť a zaručiť, že veci nenadobudnú iný smer vývoja? Z fľaše sa vypúšťa džin pouličného davu - ten nemá vysoké IQ a neraz v histórii už mal krvavé nielen oči, ale aj ruky.
- Felix: Nemusím ti azda pripomínať, že som politický pracovník Slovenského ústredného výboru Zväzu priateľstva a porozumenia medzi pokrokovými národmi.
- Roland: A to je veštiareň alebo prognostický ústav?
- Felix: Nebuď natoľko naivný. Československo čoskoro nebude existovať, ani Sovietsky zväz, ale naše priateľstvo bude prekvitať v nových nevídaných formách. Nech kvitne tisíc kvetov, nech žije biela aj čierna mačka – ako vravel Mao Ce-tung.
- Roland: Aj tak by som rád vedel, kto môže zabezpečiť hladký priebeh takýchto rozsiahlych historických zmien.
- Felix: Naozaj to chceš vedieť? Si si istý?
- Roland: Inak nebudem môcť pokojne spať.
- Felix: Tak dobre počúvaj a daj sem ucho, lebo v tomto vašom poondiatom klube spisovateľov majú uši nielen čašníci a steny, ale aj stoly. Tajná služba pracuje na plné obrátky, aj keď už alebo ešte celkom presne nevie pre koho.
- Roland: Som samé ucho. Hovor.
- Felix: Prepáč, že nebudem hovoriť, ale niečo ti pošepkám.
- Roland: Nenapínaj ma a šuškej!
- Felix: (krátke nezrozumiteľné zašepkanie)
- Roland: Fakt? Počul som dobre?
- Felix: Ak si počul to, čo som ti povedal, tak si počul dobre.
- Roland: Však si mi nič nepovedal, len si mi čosi zašepkal.
- Felix: Sú veci, o ktorých sa nikdy nehovorilo, nehovorí a nebude hovoriť nahlas.
- Roland: Fajn. V poriadku. Už som spokojný. Ak to má celé v rukách generál, o ktorom hovoríš, či vlastne šepkáš, tak zrejme naozaj všetko dobre dopadne.

Felix: To si povedal ty a ja som ti vôbec nerozumel. (teatrálne zakričí) Nepočujem! Je tu hrozný hluk! Čo si hovoril? Tu človek počuje ani vlastné slovo. A tak to má byť. Kam by človek došiel, keby mal všetko počúvať a navyše aj sám seba.

Z v u k : hudobný predel, kaviarenský klavír v pozadí

Felix: Čao, starý! Dávno som ťa nevidel? Čo porábaš?

Roland: Píšem. Som na voľnej nohe.

Felix: Vidíš, ty pako. Mal si ísť radšej so mnou do toho Hnutia za otvorenú spoločnosť. Ja som sa už prevesloval do funkcie hovorcu a teraz robím zároveň aj okejáka v Rádiu Slobodný svet.

Roland: Z Kremľa si postúpil do Bieleho domu?

Felix: A bez straty kvetinky. Dohody treba čítať. A ako vidíš – hlavní garanti našej úspešnej spoločenskej transformácie ich ctia. Chvalabohu!

Roland: Ale však ty si nikdy nevedel napísať ani jeden súvislý riadok a všade si bol len pre to, že bol za tebou tvoj vysokopostavený socialistický otec.

Felix: Správne - a tak to má byť. Čo ti šibe a myslíš si, že zo všelijakých špecialistov bude nová spoločenská elita? Naopak. Zostanú zahrabaní vo svojich bezperspektívnych vedeckých odboroch, kým všeobecne zdatní ľudia ovládnu politické a majetkové štruktúry.

Roland: Počkaj, počkaj, počkaj – to je na mňa priveľmi veľa informácií naraz. Tak ty si teraz okeják v Rádiu Slobodný svet. A čo je to ten okeják?

Felix: Starý, ty si zasa zaspal dobu. Čo by podľa teba mohol byť okeják?

Roland: Človek, ktorý robí okej. Už to mám - okeják je pritakávač; človek, ktorý so všetkým súhlasí.

Felix: Si úspešný tak na päťdesiat percent. Je to človek, ktorý súhlasí, ale nie so všetkým.

Roland: Takže je to vlastne cenzor?

Felix: To si povedal ty a ja som to ani len nepočul. Prosím ťa, ako môže byť v Rádiu Slobodný svet cenzor?

Roland: Čože je ten okeják?

Felix: Okeják je okeják. Človek, ktorý schvaľuje príspevky do vysielania.

Roland: Teda cenzor.

Felix: Nie, okeják.

Roland: Už mi to je jasné. Okeják je slobodný človek, ktorý slobodne schvaľuje slobodné príspevky do slobodného vysielania slobodného rádia, ktoré sa slobodne nazýva Slobodný svet.

Felix: Konečne si pochopil hĺbku spoločenských zmien našej nežnorevolučnej súčasnosti. Už som sa bál, že si jeden z najzaostalejších exemplárov starých štruktúr, ktoré sa nevedia dostatočne rýchlo zorientovať v politickej realite a čo najskôr opäť zaujať svoje obľúbené vedúce postavenie v spoločnosti. Vitaj medzi zorientovanými.

Roland: Už som si myslel, že tam robíš cacera.

Felix: Kde?

Roland: No v tom tvojom Slobodnom svete či v Slobodnom vesmíre alebo v Slobodnej galaxii. Kto si to má pamätať, ako sa to volá?

Felix: Cacara? V Slobodnom svete?

Roland: Vlastne máš pravdu. Cacer nemôže pracovať v rozhlase - ten nájde uplatnenie iba v televízii.

Felix: Cacer v televízii? To je čo?

Roland: Nie čo, ale kto. To je človek, ktorý sedí v štúdiu pri najmúdrejších politikoch a počas ich múdrych príhovorov obdivne reaguje výrazom – ca-ca-ca.

Felix: To je skvelá myšlienka, ktorá stojí za pozornosť aj za zamyslenie. Funkciu cacera zavedieme aj v našej slobodnej, presnejšie povedané oslobodenej televízii, kde budem robiť ca-ca-ca pri prejavoch nášho múdreho premiéra.

Roland: Múdreho premiéra?

Felix: Múdreho premiéra. No a?

Roland: A kde chceš u nás zobrať múdreho premiéra? Kde rastú múdri premiéri? V lese, na poli, na lúke, v skleníku, v záhrade? Tam všade možno nájsť nanajvýš nejakých trpaslíkov alebo iných trpákov.

Felix: Nič sa neboj. Každý hlupák je dosť múdry na to, aby mohol u nás robiť premiéra.

Roland: Žiaľ, musím s tebou súhlasiť.

Felix: To si ma dojal.

- Roland: A ty chceš naozaj povedať, že v Slobodnom svete existuje cenzúra? Veď Slobodný svet niekoľko desaťročí kritizoval, že v neslobodnom svete je cenzúra.
- Felix: Reči sa hovoria, chlieb sa je a peniaze sa kotúľajú. A koho chlieb ješ, toho pieseň spievaj - aj keby to malo byť falošne, len aby to bolo s citom, s radosťou a s oduševnením.
- Roland: Viem, že si humorista prvej triedy, ale cenzúra v Slobodnom svete to je priveľmi nevydarený vtip. To je ako ľadová kryha na rovníku alebo tropické horúčavy na severnom póle.
- Felix: Múdro kladiješ slová – najmä pokiaľ ide o humor. Vždy, keď príde na lámanie chleba, treba tvrdiť, že si len žartoval a ostatní zrejme tvoj vtip pochopili nesprávne. To je zaručená výhovorka, ako aj overená a veľmi perspektívna metóda.
- Roland: Tak ešte zažartuj niečo na tému Slobodného sveta.
- Felix: A čože by ťa zaujímalo väčšmi? Niečo zo súčasnosti, z minulosti, či budúcnosti?
- Roland: Skús z každej etapy vývoja niečo.
- Felix: Slobodný svet vznikol ako nástroj studenej vojny.
- Roland: To vie aj malé dieťa. Niečo insiderské (insajderské) pre mňa nemáš? Nejaké pikantérie zo zákulisia?
- Felix: Teraz som za zaostalého jedinca ja? Čo je to insiderské?
- Roland: Privlastňovacie meno od podstatného mena insider.
- Felix: Vážne?
- Roland: Smrteľne.
- Felix: Tak to som rád, ale čo je insider?
- Roland: Nie čo, ale kto. Človek, ktorý je inside, teda ktorý je vo vnútri.
- Felix: A to sa skutočne povie insider?
- Roland: Po slovensky môžeš írečito povedať aj zasvätenec, znalec - ten, kto sa vyzná vo vnútorných pomeroch; kto vie, ako to naozaj chodí.
- Felix: Tu máš desať korún.
- Roland: Za čo?

Felix: Za školenie.

Roland: Hádám si ako starí známi nebudeme navzájom platiť za každú vetu, ktorú vyslovíme.

Felix: Uč sa základom trhového hospodárstva. Inak zostaneš zbytočne múdry a ešte zbytočnejšie chudobný.

Roland: Ty si myslíš, že sa bohatne na takýchto somarinách?

Felix: Na takýchto a na ešte väčších. Dalo by sa povedať - čím väčšia somarina, tým väčšmi sa na nej dá zbohatnúť.

Roland: Stopercentne?

Felix: Najlepšie sa bohatne aspoň tisícpercentne. To už ale musia byť geniálne somariny.

Roland: Máš nejakú na sklade?

Felix: Všetko, čo mám, nosím v hlave. To je sklad, ktorý ti nikdy nemôžu vykradnúť. Iba ak skleróza alebo doktor Alzheimer. To je ten Nemeč, ktorý nám všetko schováva.

Roland: Tak vyťahni zo skladu vo svojej hlave aspoň jednu geniálnu somarinu.

Felix: Stále platí moja pôvodná ponuka. Založíme si reklamnú agentúru. To je môj najlepší, najväčší a najkreatívnejší nápad. Ja budem jej generálnym riaditeľom a ty jej tvorivým potenciálom. To je dobrá deľba práce.

Roland: No a v reklame sa podľa teba tiež bohatne na somarinách?

Felix: Prirodzene. Hádám si nemyslíš, že sa v nej bohatne na nejakých tvorivých riešeniach, sloganoch, obrázkoch a podobne.

Roland: Tak na čom sa v nej bohatne?

Felix: Na tom istom, na čom sa bohatne v každej sfére podnikania.

Roland: A to je čo?

Felix: Ľudská hlúposť, naivita a dôverčivosť. To je základ, na ktorom sa dá stavať, ba čo viac aj úspešne bohatnúť.

Roland: Môžeš byť konkrétnejší?

Felix: Nech sa páči. Poviem ti celkom jednoduchý a úplne konkrétny príklad, aby to bolo ako podľa Jana Amosa Komenského a aby si tomu porozumel aj ty.

- Roland: Ďakujem za ochotu a za kompliment. A buď taký láskavý – hovor pomaly a zrozumiteľne, aby mi niečo neuniklo, nejaká dôležitá súvislosť.
- Felix: Okej. Ideme na to. Dnes má už každý normálny človek doma telefón aj telefónny zoznam. Niektoré potrebuje a zavolá niekam alebo niekomu, aby sa dostal k tomu, čo potrebuje.
- Roland: Zatiaľ rozumiem.
- Felix: Tak pokračujeme. Niektoré zavolá známym a tí mu poradia. Iný zavolá do nejakej inštitúcie, kde mu tiež nejaký dobrák bezplatne poradí.
- Roland: Ešte ťa stíham sledovať, ale uniká mi zmysel toho, čo mi chceš povedať.
- Felix: Sústreď sa. Smerujeme k jadru vecí. Tí neboráci, ktorých som doteraz spomínal, kazia trh. A trh tvoria tí, ktorí si dajú za každú somarinu zaplatiť – riadne a v lepšom prípade aj mimoriadne.
- Roland: Už som mimo. Ničomu nerozumiem.
- Felix: Pozri sa. Niektoré chce predat' alebo kúpiť byt. Nebude volat' známym, ale zavolá do realitnej kancelárie. Tam ako platenú službu spoja dvoch záujemcov – jedného, ktorý chce predat', s druhým, ktorý chce kúpiť.
- Roland: Iste. A čo je na tom čudné?
- Felix: Zdanlivo nič, ale jeden byt má hodnotu povedzme dva a pol milióna a realitka od obidvoch záujemcov zinkasuje desať percent, teda spolu pol milióna za telefonické spojenie dvoch ľudí, ktorí sa chcú sťahovať. A realitka každý deň spojí viacerých záujemcov.
- Roland: Tuším mi začína svitať.
- Felix: Áno, to je jedna zo somarín, na ktorej sa dá zbohatnúť.
- Roland: Ale realitka poskytuje aj odborné služby.
- Felix: Aké?
- Roland: Pripraví kúpno-predajnú zmluvu.
- Felix: Existuje jedna štandardná forma takejto zmluvy, ktorú vie z počítača vytlačiť každý pologramotný človek so stredoškolským vzdelaním.
- Roland: A na čo sú potom docenti a univerzitní profesori z oblasti práva?
- Felix: Aby mohli byť prezidentmi, predsedami politických strán, poslancami a podobne. Pánboh chráň každého, kto by sa rozhodol nedať zarobiť

realitke s jej štandardnými zmluvami a obrátil by sa na renomovaného docenta či profesora práv, ktorý by začal kreovať nejaký prototyp zmluvy, v ktorej by iste bolo množstvo teoretických formulácií, ale chýbali by v nej všetky podstatné praktické veci.

Roland: Možno máš pravdu, ale ako obchod so somarinami funguje v reklamnej agentúre?

Felix: V princípe rovnako. Klient nevie, kde je tlačiareň; nepozná ceny; nemá telefón, alebo ho aspoň nevie správne používať; nemá telefónny zoznam, alebo v ňom aspoň nevie správne listovať. A tak sa obráti na reklamnú agentúru, ktorá zaňho zatelefonuje do tlačiarne a vybaví mu tam tlač nejakých letákov. Rovnako mu vybaví výrobu a publikovanie všetkých reklamných nosičov – od televíznych a rozhlasových spotov cez billboardy až po inzerciu v časopisoch a novinách.

Roland: To znie seriózne. A tlačiarne, televízie, rozhlas, billboardové spoločnosti a vydavatelia časopisov a novín si za svoje služby tiež vypýtajú svoje nemalé peniaze.

Felix: Správne - a z nemalých peňazi je aj nemalých štrnásť percent, ktoré si vezme agentúra ako oficiálnu províziu.

Roland: Oficiálnu províziu?

Felix: Áno. To je provízia, o ktorej klient vie.

Roland: A je aj provízia, o ktorej klient nevie?

Felix: Vidím, že začínaš byť chápavý.

Roland: Chápavejší ako klienti reklamných agentúr?

Felix: To sa preceňuješ.

Roland: Klienti vedia o neoficiálnych províziách a neprekážajú im?

Felix: Oficiálne o nich nevedia, a tak im nemá čo oficiálne prekážať.

Roland: A neoficiálne?

Felix: Sa tiež podieľajú na kickbackoch (kikbekoch).

Roland: Na kickbackoch? To slovo nepoznám.

Felix: To znamená, že si slušný človek, pretože slušní ľudia nepoznajú slovo kickback.

Roland: A o aké nemalé peniaze v reklame ide?

- Felix: Na malom Slovensku za v reklamnom biznise ročne otočí asi jeden a pol miliardy.
- Roland: Ďakujem za neplatenú prednášku, ktorej je dosť ťažké uveriť. A už vôbec si neviem predstaviť, odkiaľ to všetko môžeš vedieť.
- Felix: Už som ti povedal, že som okeják v Slobodnom svete a dokonca aj hovorca Hnutia za otvorenú spoločnosť. A tak som bol v rámci prípravy prvých demokratických volieb na stáži vo viacerých amerických reklamných agentúrach.
- Roland: Už som zasa asi počul o niečom viac, ako som chcel. Tak pridaj niečo insiderské o Slobodnom svete.
- Felix: Z minulosti?
- Roland: Môže byť.
- Felix: Slobodný svet založil nacistický generál Reinhard Gehlen, ktorý cez vojnu viedol elitný hitlerovský spravodajský útvar Cudzie armády – Východ a po vojne až do svojho odchodu do dôchodku v roku 1968 viedol západonemeckú rozvedku pôsobiacu ako oddelenie americkej ústrednej spravodajskej služby.
- Roland: No – dúfam, že súčasnosť Slobodného sveta je už menej nacistická.
- Felix: Áno. Práve máme dôvod na radosť. Americký kongres chcel po skončení studenej vojny Slobodný svet zrušiť, ale podarilo sa nám zástupcov amerického ľudu presvedčiť, že vo východnej Európe je akútne nebezpečenstvo nacionalizmu, takže sme sa opäť dostali k peniazom amerických daňových poplatníkov, ktorí naďalej financujú tak prepotrebnú politickú propagandu.
- Roland: Dúfam, že aspoň budúcnosť Slobodného sveta bude trocha vznešenejšia.
- Felix: Keď sa východná Európa premení na sústavu amerických protektorátov, Slobodný svet v doterajšej podobe skončí svoju činnosť a začne vysielat' do krajín blízkeho a stredného východu, kde sú najvýznamnejšie náleziská ropy na svete, ktoré vzrušujú amerických stratégov už od čias prvej svetovej vojny.
- Roland: Už mi radšej nič nehovor.
- Felix: Tak ideme na to?
- Roland: Na čo?
- Felix: Z volebného oddelenia Hnutia za otvorenú spoločnosť vybudujme komerčnú reklamnú agentúru.

Roland: Sprivatizujeme nežnú revolúciu?

Felix: To si povedal ty a ja som to ani len nepočul.

Roland: Nechce sa mi.

Felix: Zbláznil si sa? Peniaze ležia na ulici, tak ich treba pozbierať - skôr ako skončia vo vreckách niekoho iného.

Roland: Raz leží na ulici moc, raz peniaze.

Felix: Peniaze sú moc v koncentrovanej podobe.

Roland: Bez peňez do krčmy nelez.

Felix: Za peníze v Prahe dům a ve Vídni dva.

Roland: Však ja nechodím ani do krčmy, ani nemám záujem o dom v Prahe, ani o dva domy vo Viedni.

Felix: Najprv obslúžime niekoľko politických strán, a neskôr si sami založíme politickú stranu. Treba držať krok s dobou. Z našich frajeriek urobíme europoslankyne v budúcom Európskom parlamente po vstupe Slovenska do Európskej únie.

Roland: Tak ty si naozaj veštec, ale ja nemám ani len frajerku. Viem, že je to trápne, ale je to tak.

Felix: To je okej - ja ich mám niekoľko aj za teba a za tebe podobných. To nie je nijaký prejav sebeckta. Naopak - to je humánný prístup k ženám, ktoré iní muži zanedbávajú.

Roland: Vždy si bol humanista.

Felix: To predovšetkým. Všetkým ambicióznym jednotlivcom ide o šťastie iných ľudí, ktorí to šťastie sami nevedia dosiahnuť.

Roland: Tak im tí ambicióznejší vezmú aj tú trochu šťastia, čo sa na nich omylom prilepila.

Felix: Nebuď taký historický pesimista. Uvedom si, že máš v rukách svoju šancu. Kto, ak nie my? Kedy, ak nie teraz?

Roland: To sú jediné pravdivé heslá nežnej revolúcie.

Felix: Presne tak. Len treba skočiť do studenej vody a začať plávať v biznise. Žijeme dobu, ktorá sa nepritrafí každej generácii. Teraz sa rozhoduje, kto bude bohatý a kto chudobný. Kto bude môcť chodiť do kaviarne v centre mesta, kto bude mať prvotriednu zdravotnú starostlivosť, kto

dá svojim deťom prvotriedne vzdelanie na najlepších školách, kto bude mať slúžky, jachty, hrady a zámky. Nastane reálna majetková diferenciácia. Tvoji spolužiaci a kamaráti z detstva sa s tebou prestanú stýkať a rozprávať, keď nebudeš patriť do ich majetkovej kategórie. O čom by ste sa rozprávali a kde? O problémoch s domácimi slúžkami na jednom zo svojich reprezentačných sídel?

Roland: Ja chcem len žiť normálny ľudský život. Človek má mať radosť z toho, čo má, a nie nariekať nad tým, čo nemá.

Felix: Roland, ty si idiot. Normálny ľudský život neexistuje.

Roland: Ja som len náhodne a nedobrovoľne prišiel na svet pred tridsiatimi rokmi a odvtedy som neprišiel na nič lepšie.

Z v u k : záverečná hudba

KONIEC